Cele nouă miliarde de idei SF

de Sergiu Someşan din volumul “Să n-o săruţi pe Isabel”, editura Arania, 2000, ediţia a doua editura Vremea, 2005,

email
sergiu_somesan @yahoo.com

Ascultam cu difuzorul dat la maximum „Rondoul veneţian“ al lui Mozart. Flautul avea două efecte oarecum contrare asupra celor din jur: pe mine mă inspira, iar pe vecinul meu de palier îl enerva. Nu aveam nici un chef să-i ascult iar tiradele despre modul în care înţelegea el să-şi petreacă duminicile, dar eram în criză de timp. Şi, ca să nu mai pierd vremea, am abandonat poziţia clasică de tolănit în fotoliu, mi-am pus căştile şi am reînceput să citesc îngrijorat, pentru a zecea oară, clasica povestire „Cele nouă miliarde de nume ale lui Dumnezeu“ de Arthur C. Clarke. Subiectul este simplu şi, cred eu, orice iubitor de literatură SF care se respectă îl cunoaşte. Doi ingineri de la o firmă de calculatoare sunt angajaţi de un lama să instaleze un calculator performant la o mănăstire tibetană, în vârful unui munte. Din spusele celui care comandase calculatorul, după imprimarea în limba wolapuk a tuturor numelor lui Dumnezeu, şi erau vreo nouă miliarde, se presupunea că rasa omenească îşi va fi sfârşit menirea. Admiram economia povestirii, îi admiram finalul, stelele care se sting definitiv o dată cu ultimul dintre cele nouă miliarde de nume aşezate în enormele lor registre. Şi, aşa cum am mai spus, o reciteam îngrijorat, şi cu fiecare nouă lectură îngrijorarea mea sporea. Asta pentru că, în ciuda tuturor măsurilor, nici un declic nu se declanşa ca altădată în mintea mea. Se pare că eram în impas. Oare când a început totul? Să fi trecut vreo 30 de ani? Cam aşa ceva…

Am mai luat o gură de Martini sec şi mi-am reamintit cu plăcere de prima povestire scrisă. Cu plăcere şi cu speranţa secretă că, reamintindu-mi, totul se va repeta, acel declic care nu este niciodată sub controlul meu, dar care în anumite condiţii se produce de fiecare dată, putând apoi începe să scriu.

*

Tocmai terminasem un an greu. Un an deosebit de greu în care se adunaseră pe capul meu scadenţele unor lucrări pe care speram să le trec altcuiva. Nu reuşisem, dar spre sfârşitul anului am lăsat tot şi, amintindu-mi o veche vorbă înţeleaptă, „După noi, potopul!“, mi-am făcut bagajele şi am întins-o la munte cu o pereche de schiuri în spate şi un geamantan cu cărţi în mână. Cum zăpada bună de schi întârzia să apară, iar soba din cameră duduia îmbietor înfundată cu buşteni, m-am căutat îndelung în buzunare şi am coborât la bar, de unde am luat o sticlă de Martini şi o lămâie. Pe palierul unde aveam camera era un mic salon, la pianul căruia o tânără fată blondă încerca să cânte „Rondoul veneţian“ al lui Mozart. Nu prea reuşea, e adevărat, şi m-am bucurat că nu are un flaut la îndemână, dar oricum din camera mea sunetele se auzeau estompat, iar ritmul vioi îşi mai pierdea din tempo pe drum, aşa că totul crea o ambianţă plăcută, care mă îndemna la lectură.

S-a întâmplat ca prima povestire citită atunci să fie „Un om exemplar“ de Fredric Brown, şi nu de puţine ori mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă aş fi citit altă proză, care nu ar fi stârnit nici un ecou în mine. Cred că pur şi simplu mi-aş fi sfârşit viaţa ca un anonim economist la şi mai anonima firmă la care lucram. Aşa a fost să fie, pentru că, după ce am citit „Un om exemplar“, ceva ca un declic, ca o iluminare s-a produs în mintea mea. Poate că a fost gândul că şi eu aş putea să scriu aşa ceva. Sau poate numai starea dată de Martini sec băut pe tempoul rondoului. Sau amintirea felului în care mi-a zâmbit fetişcana când am trecut pe lângă ea? Oricum, stârnit de gândul că nu am nimic de făcut o lună întreagă şi de paharul aburit de Martini de pe marginea căruia felia subţire de lămâie mă privea sfidătoare şi îmbietoare în acelaşi timp, pe ritmul alert al rondoului, am luat hotărât un pix în mână.

Subiectul povestirii citite era simplu: doi extratereştri – cu o înfăţişare viermiformă – sosesc pe pământ să îl prospecteze în vederea găsirii de forţă de muncă ieftină. Întâmplarea face să îl întâlnească prima dată pe Al Hanley (un alcoolic notoriu) , care tocmai este dat afară dintr-un bar pentru că cerea de băut de la clienţi. Bodyguardul barului, când a văzut arătările extraterestre, a leşinat, pe când eroul nostru, obişnuit cu tot felul de monştri din coşmarurile lui alcoolice, i-a întâmpinat ca pe un fapt cotidian. Extratereştrii - ce să facă? L-au luat cu ei pe bietul alcoolic să îi testeze rezistenţa la eforturi fizice. Cum acesta era după o îndelungată abstinenţă alcoolică, a pus condiţia ca înainte de a fi testat să îl lase să tragă o duşcă. Extratereştrii i-au analizat metabolismul şi, cum acesta era aproape în întregime bazat pe alcool, i-au sintetizat o doză zdravănă dintr-o băutură îmbunătăţită cu vitamine şi proteine. După ce a golit lacom cam jumătate de clondir, bineînţeles că s-a prăbuşit beat mort. Arătările viermiforme au ajuns la concluzia că toţi oamenii sunt la fel, inapţi deci pentru orice muncă fizică. Concluzia: planeta noastră este perfect neinteresantă ca sursă posibilă de sclavi. L-au tratat pe Al Hanley să devină nemuritor şi l-au instalat – spre deliciul publicului – într-o grădină zoologică de pe planeta lor de origine, scriind pe cuşca lui doar atât: „alcoolicus anonimus”.

Trebuia aşadar să încerc să găsesc un erou la fel de atipic precum cel din povestirea originală, care să aibă un defect, dar care de fapt să fie o calitate. Ba, mai mult, să salveze prin asta umanitatea de la un posibil dezastru.

Şi uite aşa, într-o singură seară am scris „Şansa noastră s-a numit Adam“, în care eroul principal, economist ca şi mine, din motive personale este extraordinar de trist. Întâmplarea face ca în aceeaşi seară să întâlnească o echipă extraterestră pornită să caute sclavi. Viitorii supuşi, pentru a fi testaţi, sunt obligaţi să râdă, pentru că în râs este ascunsă o energie formidabilă. Cum Adam, prin râsul lui trist, le descarcă extratereştrilor rezervoarele, aceştia ajung la concluzia că râsul terestru are un coeficient energetic negativ şi decolează îngroziţi, ştergând planeta noastră din bazele lor de date. Hotărât să arăt totuşi sursa de inspiraţie, am lăsat finalul aproape neschimbat: „Sunt sigur că se vor găsi unii care să-l critice pe Adam pentru modul deplorabil în care a reacţionat, învinuindu-l că din cauza unor motive personale a ratat contactul cu o civilizaţie extraterestră. Nu ştiu însă dacă acestora le-ar fi convenit să-şi petreacă restul zilelor undeva prin extremitatea sudică a galaxiei, pe o planetă cu cerul verde, închişi într-o cameră unde să li se proiecteze zi şi noapte comedii, iar de la cap să le pornească linii magistrale de înaltă tensiune“.

Am corectat povestirea, apoi am trimis-o unei reviste. Am ezitat mult înainte de a închide plicul: oare trebuia să spun de unde mă inspirasem? Am recitit povestirea, şi sursa de inspiraţie mi s-a părut atât de evidentă, încât am considerat de prisos orice cuvânt. Povestirea avea să fie fi luat drept ceea ce era: un modest omagiu adus povestirii originale, amestecat cu puţin umor şi cu o uşoară tentă parodică. Mă aşteptam ca povestirea să fie refuzată sau în cel mai rău caz să nu mi se mai răspundă deloc, pentru că, deşi se pare că ceva talent de povestitor aveam, nu mă aşteptam ca toată lumea să fie de acord cu felul cum îmi manifestam eu admiraţia faţă de marile valori ale genului. Spre surpriza mea, în numai câteva zile, editorul revistei mi-a răspuns nu numai că povestirea era acceptată, dar că urmează să pregătească un număr omagial, „ O sută de ani de literatură SF“ , şi ar fi încântat să ofere spaţiu tipografic unei povestiri cam în acelaşi gen ca prima. „Adică tot plagiată?“ m-am întrebat eu, presupunând că ceea ce făceam era un plagiat. Am început să scriu, şi abia după vreo săptămână de chinuri mi-a venit ideea de a face rost de o înregistrare cu „Rondoul“ lui Mozart, pentru că Martini mai aveam.

Cu o sticlă, în ritmul modest în care beam eu, cred că puteam scrie cam patru povestiri – deci aveam o eficienţă destul de bună, aş spune. Citisem între timp o povestire mai puţin cunoscută tot a lui Fredric Brown, „Arma“ cred că îi spunea, o parabolă minunată despre dezarmare. Un luptător pacifist pătrunde într-o seară în casa unui savant care lucra la perfecţionarea unei arme teribile, şi încearcă să îl convingă să renunţe la cercetări. Acesta refuză, în ciuda faptului că amândoi au ajuns la concluzia că în anumite privinţe, mai ales când este vorba de arme, militarii se poartă extrem de copilăros. La plecare, neobservat, pacifistul lasă pe patul copilului handicapat al gazdei un pistol. După ce îşi conduce musafirul, la întoarcere savantul observă îngrozit pistolul în mâna băiatului său retardat, care avea inteligenţa unui copil

de numai câţiva ani. Abia atunci îşi dă seama ce voise să spună musafirul când afirmase că a da o armă pe mâna militarilor este ca şi cum ai da un pistol pe mâna unui copil. Povestirea se termina ambiguu, dar asta nu m-a împiedicat să scriu „Bla-bla-bla, domnule general“, premiată la vremea ei pentru puternicul mesaj pacifist conţinut. Au urmat relaţii ceva mai strânse între mine şi editor, care cerea mereu noi şi noi povestiri, până când, pe neobservate s-au strâns cât să facă de un volum. Apoi al doilea, şi tot aşa, până când, tot pe neobservate, în numai câţiva ani, am ajuns un nume cunoscut. Reţeta mea era relativ simplă: de ce la o adică, judecam eu, dacă ipoteza A este perfect valabilă, ipoteza non-A nu ar fi la fel de valabilă? Şi, pentru a nu face algoritmul prea uşor de intuit, de multe ori nu mă mulţumeam să întorc ipoteza originală cu 180 de grade, ci după cum mă lăsa inima: 45 de grade, 90 sau 105, cât este unghiul dintre atomii de hidrogen şi oxigen în molecula apei, făcând astfel povestirea originală aproape de nerecunoscut, deşi – reminiscenţă a primelor povestiri – lăsam întotdeauna câte ceva din cea originală, aşa, ca un fel de cheie, pentru ca iniţiaţii să o poată descoperi. Bineînţeles, totul în ritmul „Rondoului veneţian“, niciodată altă bucată muzicală, şi bând cantităţi moderate de Martini, niciodată altă băutură.

Toate astea până când, pe la al treilea volum, sătul de impostura în care ajunsesem să mă complac, am luat povestirea „Arena“ a preferatului meu de acum, Fredric Brown, şi, fără să-i schimb măcar titlul, am încropit ceva atât de apropiat de original, încât nu avea cum să nu se observe.

După publicarea povestirii aşteptam ca tot fandomul să explodeze. În loc de asta, timid, într-o revistă de umor, un critic încercase să spună că de fapt subiectul a mai fost exploatat cu ani în urmă, e adevărat că rezolvarea mea era mai bună decât originalul, totuşi în mod sigur ăsta nu este un plagiat, pentru că în postmodernism temele, subiectele şi ideile circulă liber şi fiecare îşi aduce contribuţia lui. Nici nu am ştiut că am atâţia admiratori: zeci de articole l-au înfierat pe nesăbuitul critic pentru observaţia de bun-simţ pe care o făcuse.

„La urma urmei, copyright-ul pentru o luptă în arenă îl deţineau romanii, pe Fredric Brown de ce nu l-a întrebat nimeni de ce foloseşte un concept folosit mai întâi de romani? Asta ca să nu căutăm mai departe în istorie.“

După câteva luni şi alte zeci de povestiri publicate, incidentul a fost uitat, şi sunt sigur că acum, indiferent ce aş scrie, nimeni nu ar îndrăzni să mai spună ceva. Totuşi, uneori mă doare să fiu beneficiarul unei glorii obţinute prin fraudă, şi într-o seară, când am primit un telefon de la bunul meu editor să îi mai trimit o lucrare, m-am hotărât că a venit vremea să arăt ce pot. Am scris o povestire născocită de mine de la cap la coadă. A fost un chin. Şi, de parcă nu ar fi fost îndeajuns, când m-am dus să aflu părerea editorului despre ea, acesta mi-a înapoiat-o cu un surâs vinovat:

— Poate te-am grăbit cam mult. Am să mai public o dată una dintre cele vechi…

— Am să o refac, l-am asigurat eu.

A aşezat manuscrisul pe o măsuţă şi l-a împins încet spre mine:

— Nu te supăra, colaborăm de prea multă vreme ca să nu-mi permit să fiu sincer. Asta nu merge. Nu are rost să o refaci. Pentru prima dată sunt nevoit să te refuz. Nu te recunosc în ea… Nu are …fâs, e ca un sifon fără acid…

Ce era să fac? Am revenit la vechea reţetă. De câte ori mă suna editorul să îmi ceară o povestire, îi spuneam cu glas sigur:

— E ca şi scrisă. Duminică seară ţi-o trimit prin e-mail.

Şi, după câteva ore de audiţie şi câteva păhărele de Martini, îi trimiteam proza promisă.

Surâzând amintirilor, am pornit iar lectura „constructivă“ din „Cele nouă miliarde de nume ale lui Dumnezeu“, povestire care îmi plăcuse în mod deosebit şi care, eram sigur, avea să mă inspire. Am dat muzica din căşti mai tare şi am început să mă gândesc: deci în povestirea lui Clarke se ajunge la nouă miliarde de nume care distrug lumea, pentru că aceasta ar fi menirea oamenilor. În povestire, ei pentru asta sunt creaţi: să scrie toate numele posibile ale lui Dumnezeu apoi, dacă tot şi-au împlinit menirea, pot să dispară. Ei bine, eu aveam să procedez altfel. Tot nouă miliarde, dar de data asta nu aveau să distrugă lumea, ci să o salveze, sau, mă rog, să se întâmple un lucru pozitiv. Ce anume ar trebui să fie în număr de nouă miliarde?

Am mai luat o înghiţitură mijlocie de Martini şi am plimbat-o uşurel prin gură: „Cele nouă miliarde de idei SF“ oare cum ar suna? Am repetat titlul de câteva ori, şi de fiecare dată îmi plăcea tot mai mult cum sună. Şi trimitea destul de bine, pentru cine avea chef să sape, direct la Clarke. Ce urma să scriu despre aceste nouă miliarde de idei SF avea să vină mai târziu, după o nouă lectură. În textul original, când se ajungea la un prag critic, venea sfârşitul lumii. Ei bine, eu ar trebui să caut ceva la fel de semnificativ, dar răsucit la 180 de grade, sau cam aşa ceva. Am mai luat o gură zdravănă de Martini, hotărându-mă să las pe mai târziu numărul de grade şi să mă concentrez asupra povestirii.

Am închis pe jumătate ochii şi m-am lăsat purtat de ritmul alert al rondoului. Când i-am deschis din nou, tot fără nici o idee valabilă în minte, am perceput undeva la limita câmpului vizual o irizaţie, ca şi cum un curent de înaltă tensiune şi-ar fi trecut volţii pe acolo. Mi-am dat cu grijă căştile jos de la urechi şi m-am întors încet spre scintilaţii. În numai câteva secunde, acolo se materializă un bărbat. Efectul din filmul „Terminator“, dacă mă înţelegeţi. Văzându-mi figura, care numai inteligentă nu se putea numi, a surâs îngăduitor:

— Ei bine, a spus el zâmbind, după ce ai imaginat de atâtea ori apariţii de extratereştri, cum este să participi ca martor principal la una?

Deşi mă cred o fire tare, recunosc că apariţia asta m-a luat o clipă pe neaşteptate şi prima dată am privit alarmat spre sticla de Martini, îngrijorat fiind că poate, furat de ritmul muzicii, am întrecut măsura.

— Îmi pare rău, s-a scuzat el. Ştiu că ai vrea să fiu rezultatul unei sticle de Martini băute, dar din nefericire sunt real…

Mi-am revenit destul de repede şi i-am răspuns:

— De ce din nefericire? Sunt foarte bucuros să fiu primul om care…

M-a întrerupt brusc.

— Am spus „din nefericire” pentru că sunt purtătorul unor veşti rele… Şi, cum timpul nu este de partea noastră, am să te rog să-mi dai voi să trec direct la subiect.

Nu eram în măsură să mă împotrivesc, aşa că l-am invitat cu un gest să vorbească…

— Ei bine, începu el, trebuie să îţi spun că majoritatea civilizaţiilor din zona asta galactică, inclusiv cea din care fac eu parte, au fost create artificial…

La gestul meu de neîncredere, a ridicat din umeri:

— Ar trebui să te obişnuieşti uşor cu gândul că nu suntem altceva decât rodul unui experiment. Problema este că, de foarte puţină vreme, am aflat şi motivul pentru care toate aceste civilizaţii au fost create.

A făcut o pauză, apoi, văzând că nu spun nimic, a căutat din priviri un scaun şi s-a aşezat în faţa mea privindu-mă în ochi.

— Am fost creaţi pentru a produce idei SF. A tăcut un timp, lăsând ideea să pătrundă bine în mintea mea, apoi a continuat:

— Problema este că o civilizaţie care nu produce într-un timp dat un număr de cel puţin nouă miliarde de idei SF este distrusă ca fiind nerentabilă…

Am privit la cartea lui Arthur C. Clarke, rămasă deschisă la povestirea „Cele nouă miliarde de nume ale lui Dumnezeu“.

Mi-a văzut privirea şi a încuviinţat din cap:

— Se pare că cifra asta era cunoscută de anumiţi iniţiaţi, a fost destul de mult folosită în literatură şi în filozofie. Sau poate ca era numai un strigăt înspăimântat al inconştientului colectiv…

Am rumegat bine noutăţile, am mai sorbit o înghiţitură de Martini şi am spus destul de calm:

— Presupun că este adevărat tot ce mi-aţi spus. Şi totuşi, nu văd de ce aţi venit la mine… Credeţi că cele câteva cărţi publicate m-au făcut să am o asemenea credibilitate, încât, dacă voi da alarma, de mâine toată lumea va deveni creativă şi se va gândi numai la idei SF?

— Nici vorbă de aşa ceva, s-a apărat el cu un surâs uşor. Nu este timp de acţiuni de masă…

— Atunci? am întrebat eu, deşi o parte din adevăr începeam să îl bănuiesc.

— Păi, în ultimii treizeci de ani aţi avut un număr remarcabil de idei SF în povestirile publicate. Cu un dispozitiv de stimulare inventat pe planeta mea, credem că într-un timp rezonabil aţi putea să produceţi cele nouă miliarde de idei şi astfel să vă salvaţi lumea…

O clipă, am vrut să îi povestesc despre modul în care obţineam eu mult lăudatele idei SF. Apelam la un maestru, apoi îi răsuceam puţin ideea, atât cât să fie de nerecunoscut. Am plecat fruntea a vinovăţie, dar cred că el a luat asta drept accept…

*

Nu ştiu cât timp a trecut de când stau aici. Dacă mişc puţin ochii, pentru că numai atât pot mişca, văd nişte fire colorate care pleacă din tâmplele mele. Pe monitoarele care mă înconjoară se mişcă necontenit grafice şi scintilaţii. Or fi idei SF!

Uneori, când obosesc să le urmăresc goana colorată, mă gândesc fără să vreau: oare sunt într-adevăr salvatorul omenirii? Sau acum trăiesc infernul meu personal pentru gloria obţinută prin nenumăratele plagiate?

de Sergiu Someşan din volumul “Să n-o săruţi pe Isabel”, editura Arania, 2000, ediţia a doua editura Vremea, 2005,

email
sergiu_somesan @yahoo.com